

SÁMÁNIZMUS ÉS NÉPVALLÁS: VILÁGKÉP

Birtalan Ágnes
(Mongol és Belső-ázsiai Tanszék)

Figure 4: Altaic drum of the Altai Kizi (Stolz 1988: 164).

A képek forrása (utolsó letöltések: 2014.09.13):

■ Fa

- [Világfa.](http://terkepismeret.elte.hu/alapismeretek/terkep-es-valosag) <http://terkepismeret.elte.hu/alapismeretek/terkep-es-valosag> (2024.12.03. nem volt már elérhető)
- [Világfa.](http://mek.niif.hu/04700/04744/html/naptarirendszerek0003.html) <http://mek.niif.hu/04700/04744/html/naptarirendszerek0003.html> (2024. 12.03. nem volt már elérhető)
- [Világfa.](http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/361.html) <http://mek.niif.hu/02100/02152/html/07/361.html> (2024.12.03. nem volt már elérhető)
- [Világfa sámándobokon.](http://gondolatkiado.blog.hu/2009/11/10/fejezetek_samanok_es_kulturak_szerk_hoppal_mihaly_szathmai_botond_takacs_andras)
http://gondolatkiado.blog.hu/2009/11/10/fejezetek_samanok_es_kulturak_szerk_hoppal_mihaly_szathmai_botond_takacs_andras (2024.12.03.)
- [Kígyó a világfán.](https://www.etsy.com/listing/62010736/serpent-tree-world-tree-tree-of-life) <https://www.etsy.com/listing/62010736/serpent-tree-world-tree-tree-of-life>
- [Yggdrasil](http://www.viking-mythology.com/yggdrasil.php) <http://www.viking-mythology.com/yggdrasil.php> (2024.12.03)
- Gergő és a Világfa. <http://www.beholder.hu/pic/afk/vilagfa.jpg> (2024.12.03)
- [Kustár Zsuzsa: Világfa](http://www.kustarzsuzsa.hu/reszletek.html?egigero_fa_82) http://www.kustarzsuzsa.hu/reszletek.html?egigero_fa_82 (2024.12.03.)
- [Yggdrasil.](http://dwarfeater.deviantart.com/art/Yggdrasil-205616489) <http://dwarfeater.deviantart.com/art/Yggdrasil-205616489> (2024.12.03.)
- [Világfa.](http://esaungom.egloos.com/m/3969739) <http://esaungom.egloos.com/m/3969739> (2024.12.03. nem volt már elérhető)
- [Világfa.](http://artunframed.com/Gallery/Artist/belgian-art/hugo-van-der-goes/) <http://artunframed.com/Gallery/Artist/belgian-art/hugo-van-der-goes/> (2024.12.03. nem volt már elérhető)

A képek forrása (utolsó letöltések: 2014.09.13. újra: 2024.12.03.):

■ **Hegy**

- [Mount Meru. http://www.intltravelnews.com/2011/06/mount-sumeru-depiction-buddhist-afterlife](http://www.intltravelnews.com/2011/06/mount-sumeru-depiction-buddhist-afterlife) (2024.12.03.)

■ **Folyó**

- Greek Underworld concept.
<http://www.maicar.com/GML/Underworldmap.html> (2024.12.03)

■ **Világmodellek**

- Expedíciós archívum és kiadványok. (Mongol és Belső-ázsiai Tanszék)
- Churning the Worldocean. <https://subhashkak.medium.com/the-churning-of-the-ocean-and-the-elixir-of-immortality-d902b3c99f99> (2024.12.03.)
- Malestrom.
https://en.m.wikipedia.org/wiki/File:Maelstrom,_Carta_Marina.png
(2024.12.03.)

Bibliográfia 1.

- **Világkép**
- *Mikrokozmosz – makrokozmosz*. Szerk. Pócs Éva. Budapest, Balassi Kiadó 2002.
- Birtalan Ágnes: Világkép és világmodellek a mongol népek mitológiájában és hiedelemvilágában (Egy rekonstrukciós kísérlet előzetes vázolata). In: *Mikrokozmosz – makrokozmosz*. Ed. Pócs Éva. Budapest, Balassi Kiadó 2002. pp. 11–20.

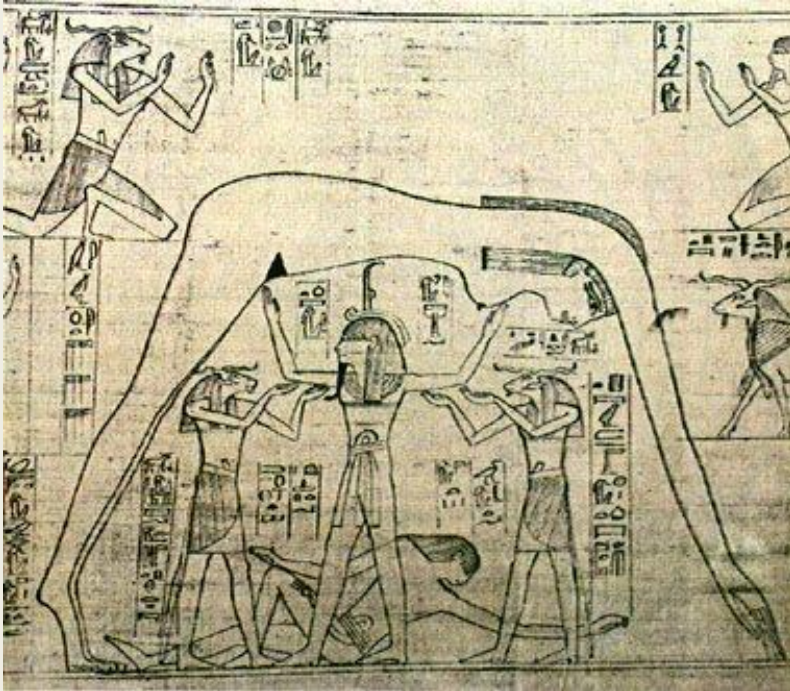
Bibliográfia 2.

- **Forrás és tanulmány**
- Birtalan, Ágnes: A Föld és a Víz gazdaszellemeinek kultusza a nyugat-mongóliai zahcsinoknál. In: *Helyszellemelek kultusza Mongóliában. (Őseink nyomán Belső-Ázsiában III.) Szerk. Birtalan Ágnes. Budapest, Új Mandátum Könyvkiadó, 2004. pp. 51-68.*

Axis mundi és átkelők a világrétegek/világok között

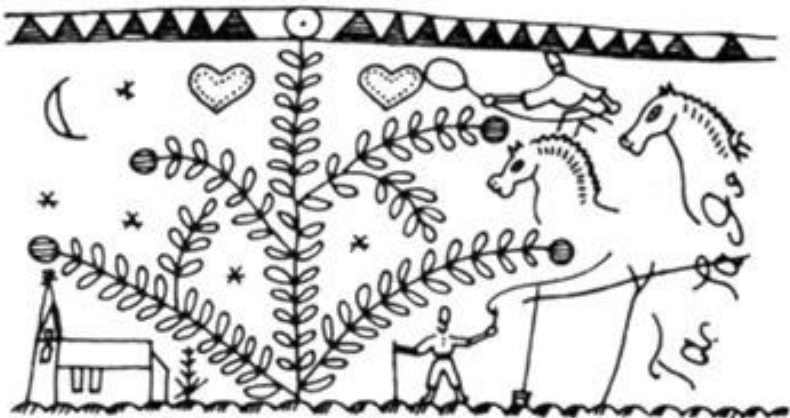
- Világfa, tetejetlen fa, életfa, éigigérő fa; éigigérő paszuly
- Világhegy
- Világfolyó

Világképtípusok: Egyiptom, India

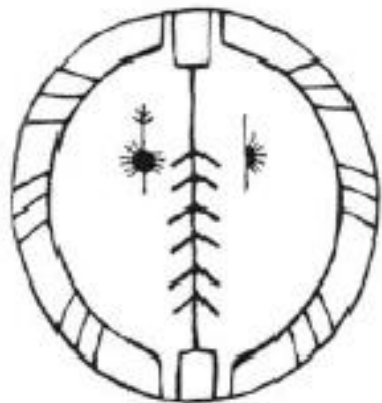

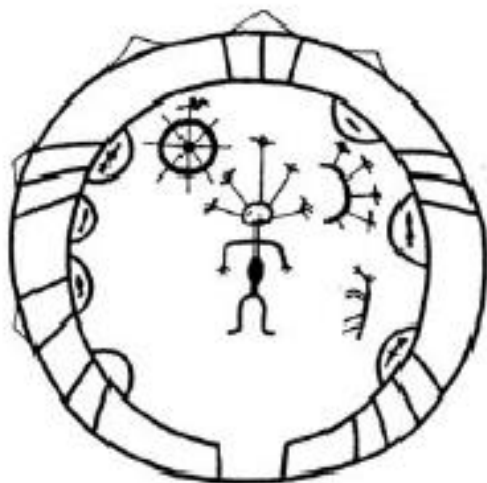
Világképtípusok: magyar néphit

Világképtípusok: Szibéria

2. ábra. Szelkup sámándob
(Ivanov 1954: 71)

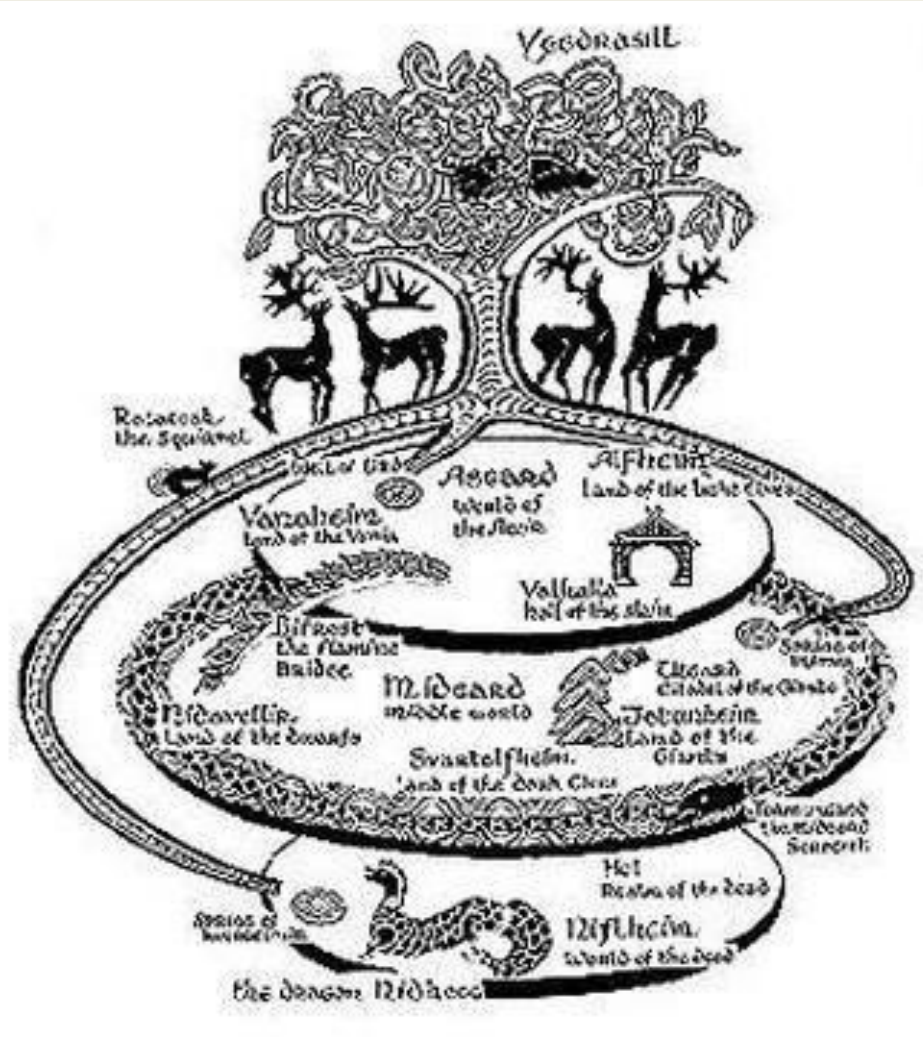
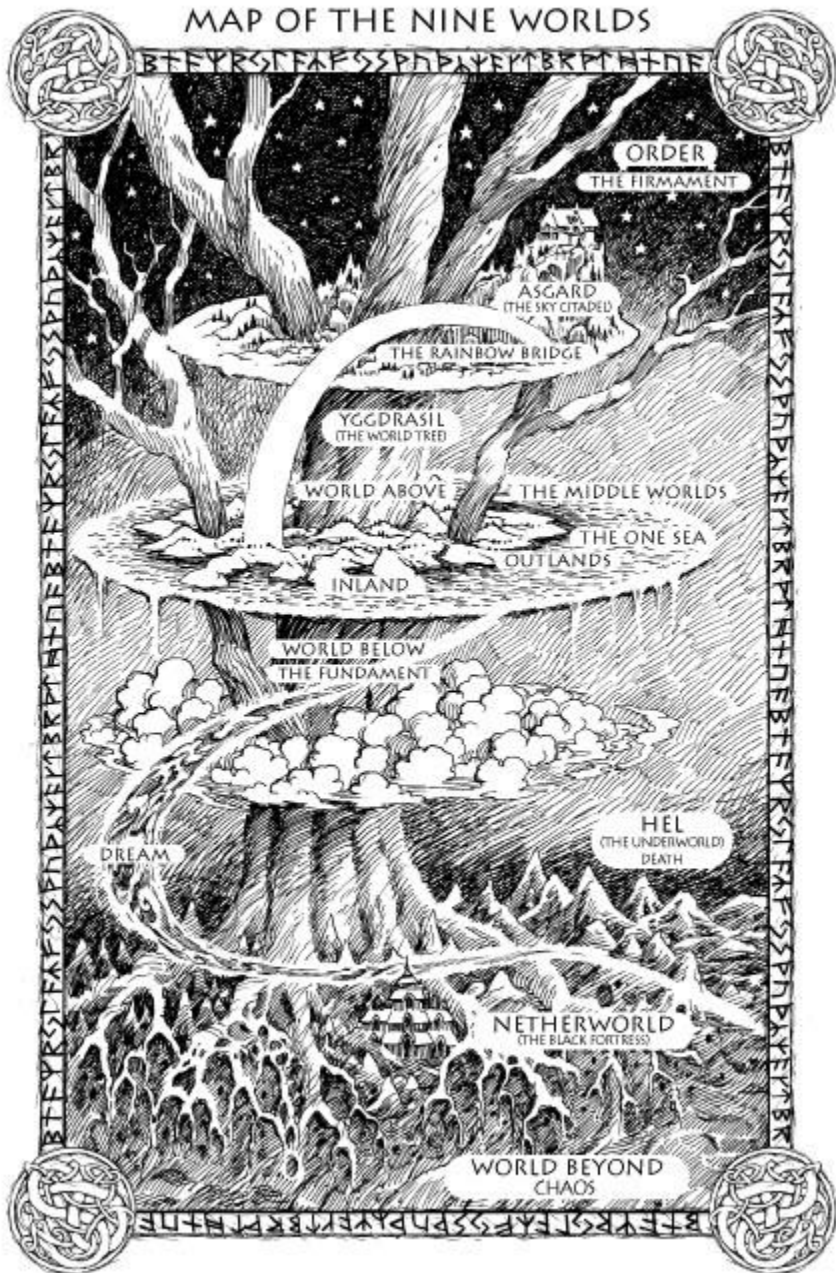
3. ábra. Ket sámándob
(Ivanov 1954: 94; Hoppál 1994: 150)

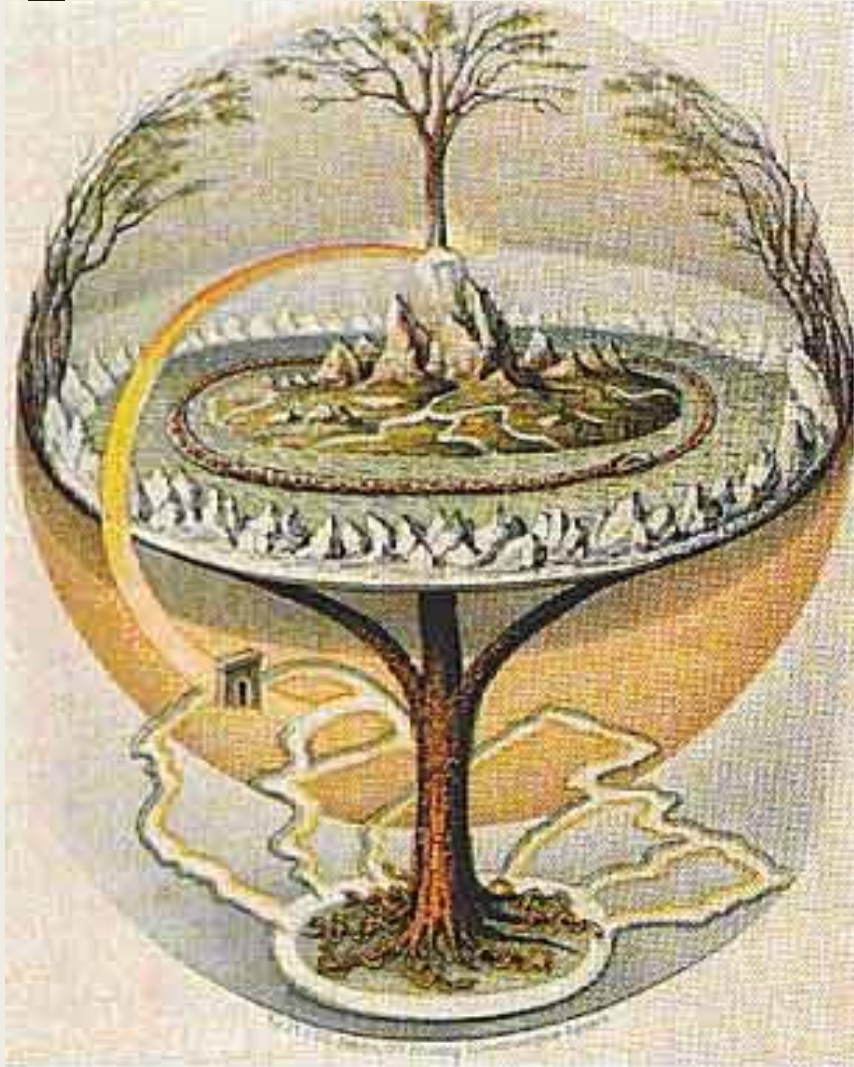
4. ábra. Szelkup és teleut sámándob (Ivanov 1954: 73, 655)

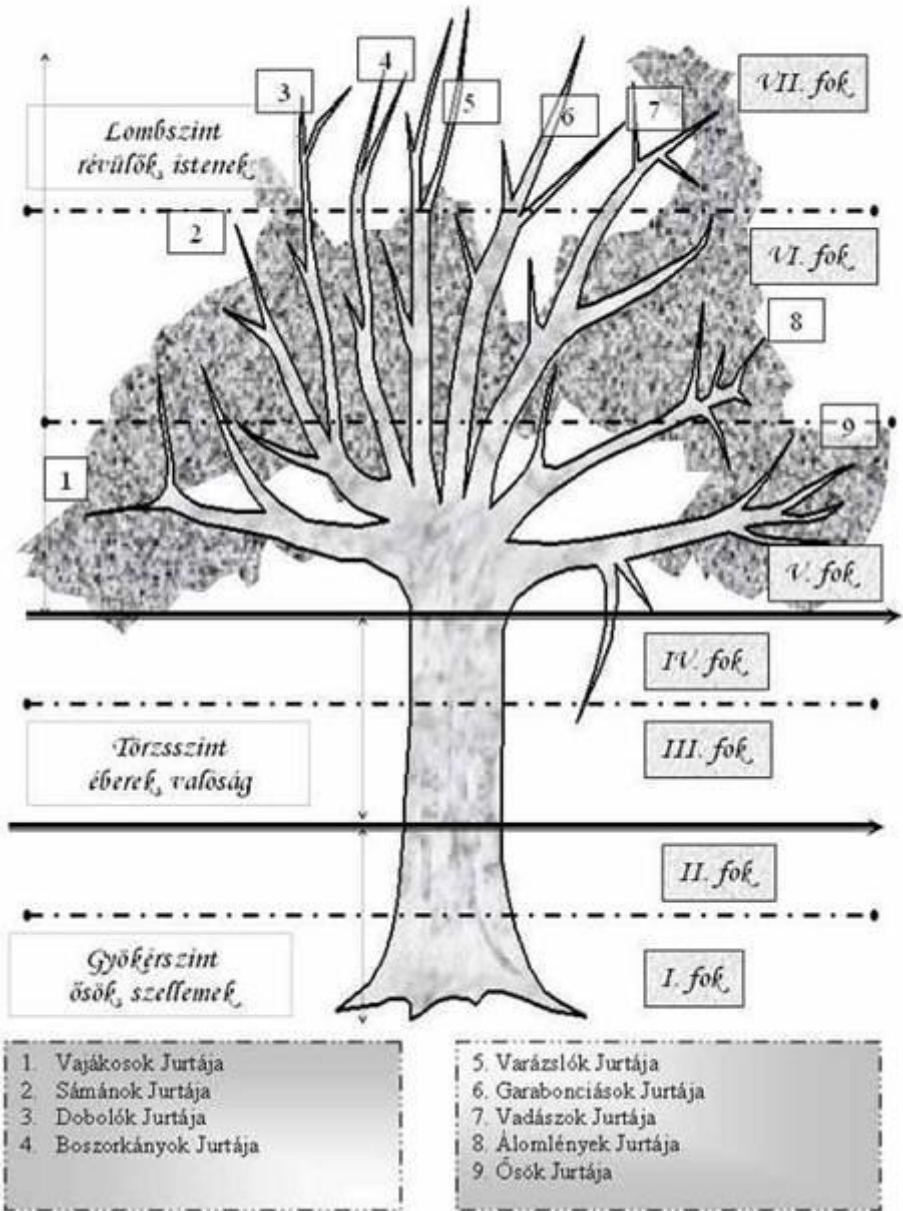
Skandináv

Yggdrasil

Világfa

- Gergő és az álmofogók

Tételes vallások

Népmese

Koreai Silla koronák (7. század)

Modern művészet

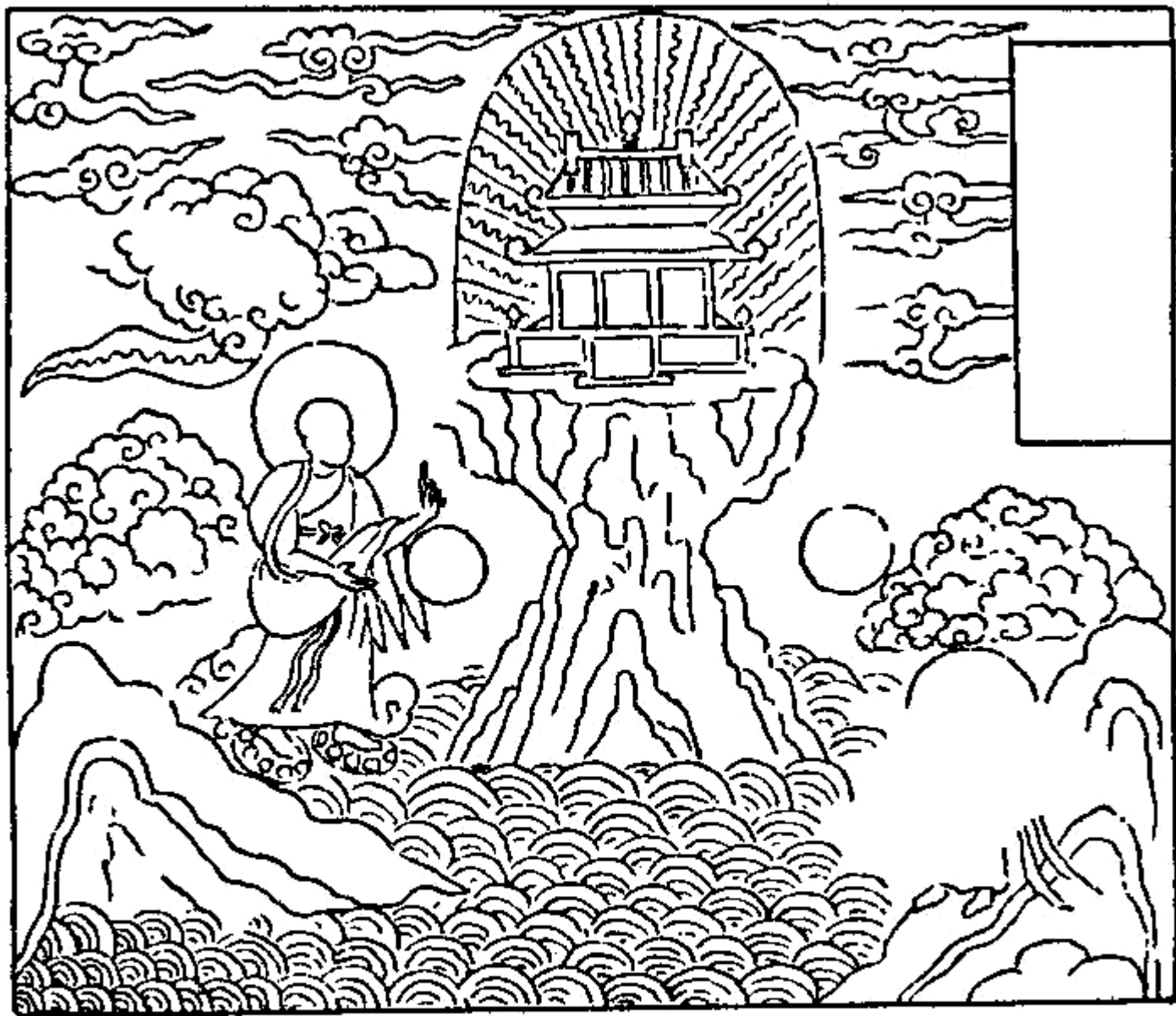

Világhegy: Meru, Sümerü

Mount Meru, the world mountain, rising from the sea, surmounted by holy radiation, with sun and moon circling around it, as depicted in an old Buddhist cave sanctuary in Chinese Turkestan.

Átkelés a világfolyón

kérői

XIII. Maszkok és ladikok rajza az Amur menti sziklákon
(Kalinovka)

Világfolyó

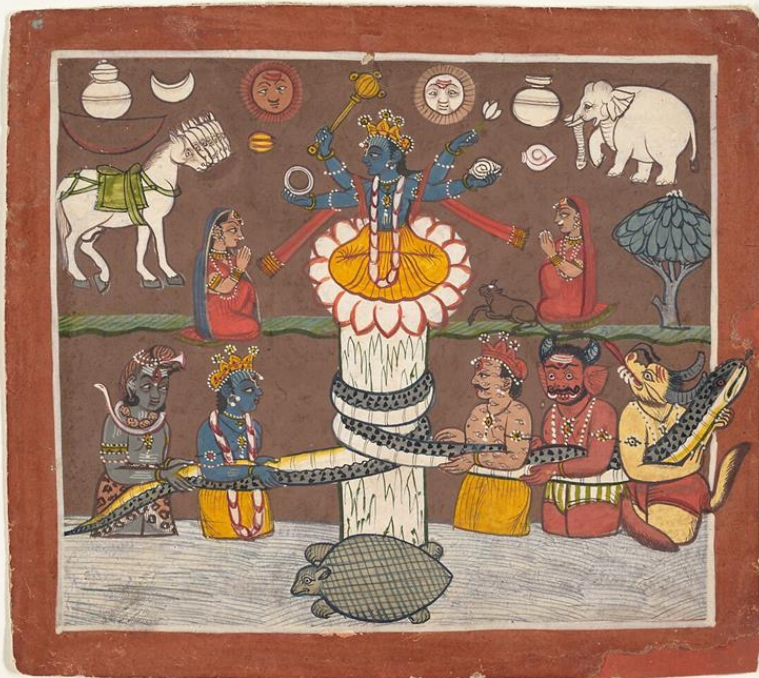

Maelstrom

A Világóceán köpülése

■ Forrás:

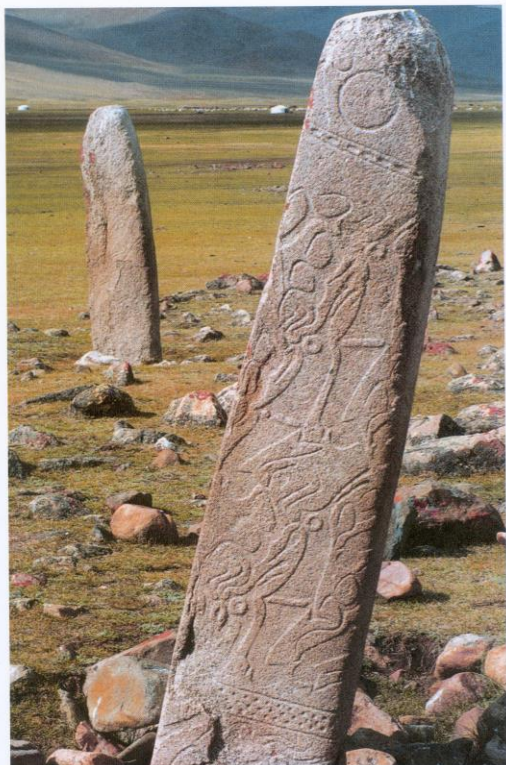
http://www.face-music.ch/highaltai/stoneslabs/stoneslabs_en.html
(2022.10.23.)

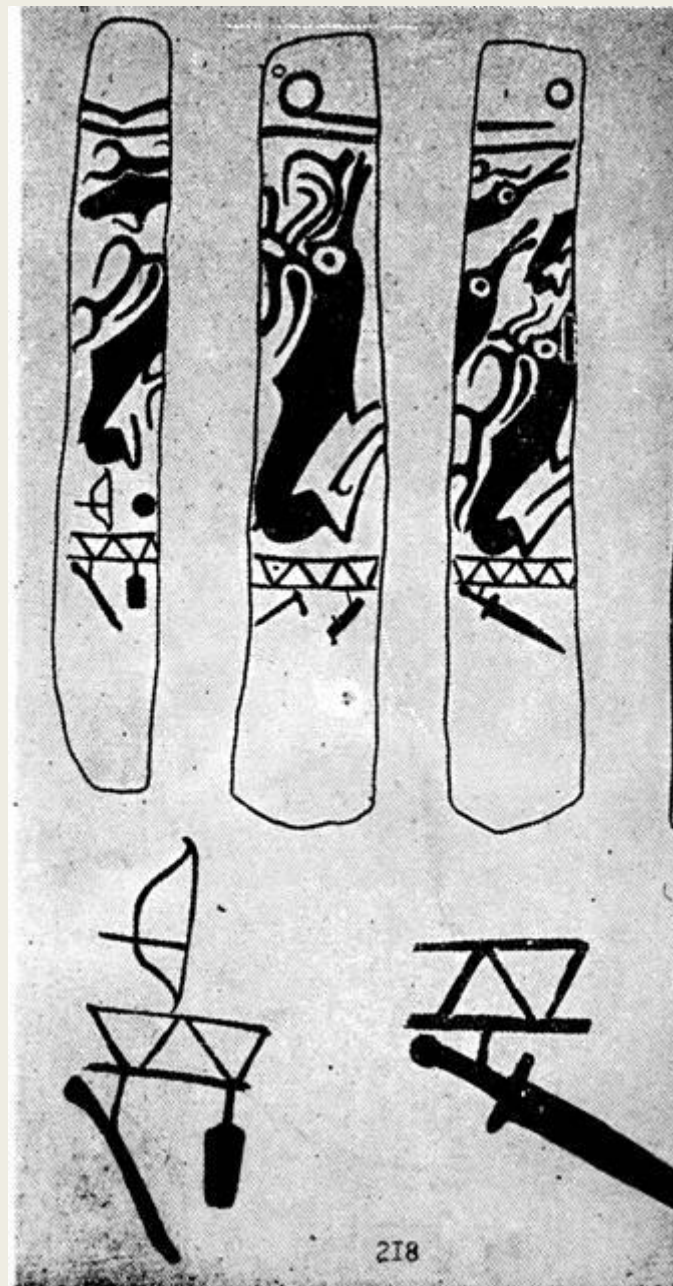

*Szarvasos kő, a mongolokat megelőzően Belső-Ázsiában élt indoeurópai nép emléke.
A szarvasok a nap felé futnak*

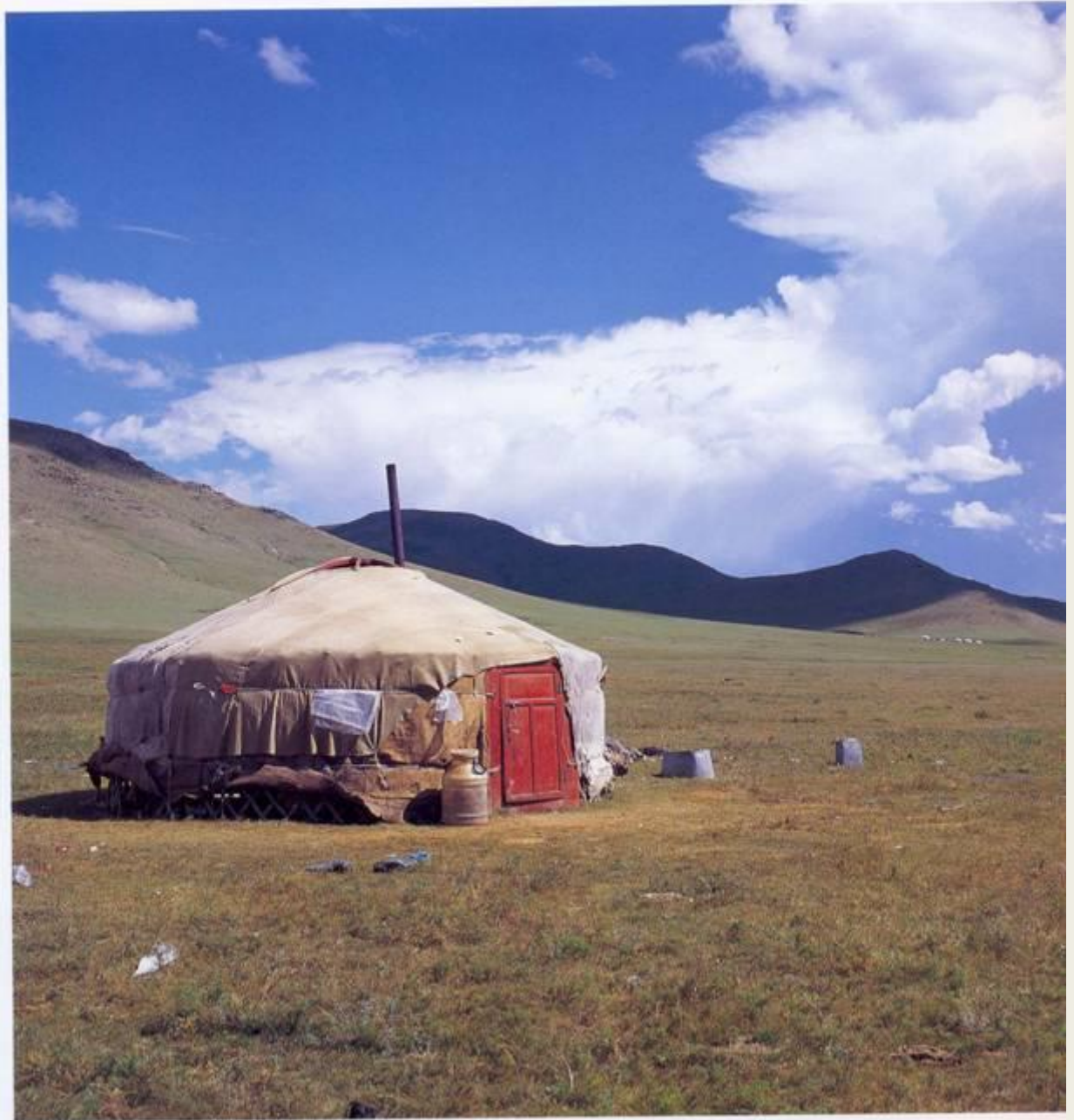
Forrás: Fitzhugh, William W.: *Deer Stone Project*.
www.mnh.si.edu/arctic (2024.09.07.)

Szarvasos kő, a mongolokat megelőzően Belső-Ázsiában élt indoeurópai nép emléke.
A szarvasok a nap felé futnak

Szállás

Mitológia 2.

- A mitológiában a Földnek és az Égnek kiemelt pontjai vannak:
- 1. A Föld köldöke (pl. jakut sámánruhán ábrázolják),
- 2. Az Ég kapuja (vö. a burját mítoszok)
- 3. A Föld hátsai: altaji (tágabb értelemben) és uráli népek: vízi lények (< az élet vízi eredetére utal): khtonikus lény (három hal, teknős; földrengések, árvizek magyarázata; világvégemítosz < indiai és kínai mitológia); török népeknél patások pl. bika; a szamojéd népek: antropomorf (~ Atlasz); mítosz: az óriás a Föld köldökén át jut az alvilágba és átveszi a készülő földgolyót (paradoxon).
- A föld hátsai a mitológiában: kész világkép átvétele?

Alapfogalmak

Rituális áldozati hely, világmodell: *Obó* (halha *owoo*) a természetben állított oltár.

Világmodellek: a szállás, a ember maga, a rituális tárgyak: sámándob, sámánbot, a sámánviselet.

